

Övergripande inriktning på SUHF:s fortsatta arbete för att främja samarbete och samordning inom lärarutbildningsområdet

SUHF:s presidium beslutar, med stöd av styrelsens behandling av frågan på mötet i Steningevik den 20 januari 2026, om en övergripande inriktning på SUHF:s fortsatta arbete för att främja samarbete och samordning inom lärarutbildningsområdet att:

- Syftet med arbetet är främst att stödja lärosätena som har lärarutbildning att bedriva högkvalitativ lärarutbildning under förändrade förutsättningar i och med de nationella förändringarna.
- Syftet är också att bidra till förbättrade bedömningar av dimensionering för att möta kompetensbehovet av lärare med olika inriktningar på lokal, regional och nationell nivå samt att främja att ett sektorsperspektiv är väl integrerat i sådana bedömningar. För att nå detta syfte är avsikten också att aktivt främja ökat samarbete och samordning mellan lärosäten och förbättrad samverkan med skolhuvudmännen.
- De preliminära förslagen om delprojekt för SUHF:s fortsatta arbete för att främja samarbete och samordning av lärarutbildning är:
 1. Framtagande av underlag i syfte att underlätta samordning av ämneslärarutbildningars struktur och inriktningar samt främja likvärdiga och tydliga villkor för samarbete.
 2. Koordinering av regional dialog och fortsatt utveckling av regionalt samarbete och samordning.
 3. Initiering av nationella plattformar och processer som kan stödja utvecklingen.
- Den övergripande inriktningen ska kommuniceras bl.a. genom en webbsida på SUHF.se.
- Den övergripande inriktningen ska sedan kunna justeras vid behov när processen ger nya insikter om vad som är framkomlig väg.
- Expertgruppen för analys ska, enligt styrelsens beslutade prioritering av gruppens resurser för 2026, stödja processen och ta fram underlag på uppdrag av presidiet. I uppdraget ingår att föra löpande dialog med expertgruppen för lärarutbildning.
- Dialog ska ske med lärosätena, UKÄ, m.fl. relevanta organisationer eller grupperingar.

I beredningen av detta ärende har Åke Ingerman, rektor Örebro, i december 2025, tagit fram en promemoria åt SUHF:s styrelse med förslag om inriktning för ett gemensamt arbete och samarbete mellan lärosätena inom lärarutbildningsområdet under 2026 och 2027. Den bilagda promemorian är justerad efter styrelsens diskussion den 20 januari 2026.

Enligt uppdrag
Marita Hilliges
generalsekreterare

Förslag till fortsatt arbete för SUHF för att främja samarbete och samordning inom lärarutbildningsområdet

Åke Ingerman

Bakgrund

Lärarutbildning, liksom flera andra samhällskritiska professionsutbildningar, genomförs vid ett stort antal lärosäten. Behovet av samordning av dimensionering och utveckling av lärarutbildning och särskilt ämneslärarutbildning har blivit alltmer tydligt under de senaste åren, något som uppmärksammats i bla utredningen om förnyad lärarutbildning (SOU 2024:81), i rapporter av Svenskt näringsliv (Hedin & Fredriksson 2025), UKÄ (2025) samt av SUHF (Norberg och Holmström 2025). Anledningarna som lyfts för ökad samordning rör bland annat behovet av en mer nyanserad dimensionering av lärare med olika kompetenser både regionalt och nationellt, att säkra kvalitet inom olika delar av utbildningen med tillräckligt vetenskapligt djup, för att undvika alltför små studentgrupper och för ökad likvärdighet mellan olika utbildningar och utbildningsvägar. En stor komplexitet i särskilt utbildning till ämneslärarexamen gör också att jämförelse och gemensam utveckling försvåras och riskerar att upprätthålla suboptimering genom svårigheter för de många intressenter som finns i hur utbildningarna fungerar och kan styras. Det finns samtidigt skäl att vara reflektiv och mer tveksam till värdet av ökad samordning. Det rör dels den ökade flexibilitet som finns i lokal anpassning och kvalitet knutet till utövandet av akademiskt omdöme inom ramen för lärosätenas institutionella autonomi, liksom utmaningarna i en samordning av väldigt komplexa verksamheter tvärs mycket skiftande förutsättningar vid de 26 lärosäten som erbjuder någon utbildning till ämneslärarexamen, samt de tydliga ekonomiska risker som realiserar för utförande lärosäte med nuvarande resursfördelning vid eventuell feldimensionering.

Det finns också en berättigad oro för ökad mängd styrsignaler relativt lärarutbildning från såväl politiken som externa aktörer och som kan kringskära möjligheter att erbjuda en högkvalitativ lärarutbildning inom ramen för en väl fungerande akademisk autonomi. Hos olika intressenter så som politiken, hos avnämare (skolhuvudmännen) och i näringslivet finns klara uppfattningar om vad kvalitet i lärarutbildningar borde innebära och också viss frustration kring vad som uppfattas som bristande samordning och styr-/utvecklingsförmåga, samt problem för skola och samhälle utifrån detta. Lärosätena behöver gemensamt förhålla sig till detta och visa på vilka sätt man tar sitt ansvar.

En ökad samordning vore av dessa skäl önskvärd, men hur det konkret kan åstadkommas givet upparbetade skillnader och vana vid betydande autonomi hos de enskilda lärosätena är mer utmanande. Ambitionen och arbetssättet för ökad samverkan måste dock ta stor hänsyn till lärosätenas frihetsgrader för att organisera sina utbildningar på sätt som är effektiva och högkvalitativa i förhållande till lokala förhållanden och kompetenser. Ett fönster för förändring

som kan utnyttjas för ökad samordning uppstår dock i samband med att samtliga lärosäten behöver arbeta fram nya utbildningsplaner med utgångspunkt i den proposition som väntas baserat på SOU 2024:81. Givet att antagning till nya lärarutbildningar förväntas ske hösten 2028 finns ett sådant fönster under 2026 och till viss del 2027.

Norberg och Holmström visar på stor variation i utbildningsplanernas utseende för ämneslärarutbildningen för innevarande ämneslärarutbildning. Med KPU, VAL och ULV som alternativa utbildningsvägar till ämneslärarexamen och olika intern kompatibilitet mellan ämneslärarprogrammet och KPU ökar ytterligare komplexiteten i möjliga vägar för studenter i deras utbildning.

Beslut om förordning för förändrad lärarutbildning och uppdrag om samarbete samt uppföljning

Regeringen fattade i december 2025 beslut om förändrade förordningar för lärarutbildningar, som gäller att skärpta behörighetskrav vad gäller svenska gäller studenter som börjar från hösten 2027 och att innehållet förändras för studenter som börjar sin utbildning hösten 2028. Besluten följer i hög utsträckning det som föreslås i SOU 2024:81.

Det är tydligt att förändringarna i lärarutbildningens innehåll och särskilt de skärpta behörighetskraven i svenska kommer att förändra förutsättningarna för lärosäten som ger lärarutbildning, och att det under införandeperioden finns betydande osäkerheter om sökmönster och möjlig dimensionering, utmaningar kring ekonomiska förutsättningar för hela eller vissa delar av olika lärarutbildningar och kring kompetens. Regeringen adresserar en del av dessa genom möjligheter att takbelopp kan kvarstå trots färre studenter liksom genom att trycka på behovet av samordning mellan lärosäten vad gäller både arbetsfördelning och dimensionering av olika lärarutbildningar och särskilt ämneslärarutbildning med dess olika vägar och inriktningar. Regeringen har i samband med beslut om förordning också gett uppdrag till UKÄ och till lärosätena att följa och verka för utvecklat samarbete, med betoning på flera specifika dimensioner.

UKÄ:s utvärderingsuppdrag är brett och omfattar att analysera hur hela reformen implementeras och hur lärarutbildningarna utvecklas i förhållande till reformens syften ända fram tills den är helt infasad 2031. Inom ramen för uppdraget ska Universitetskanslersämbetet särskilt

- analysera universitetens och högskolornas samverkan om utbildningsutbudet, (årligen från 2027)
- följa upp och ta fram prognos för antalet lärarstudenter, inklusive sökande, antagna och examinerade studenter, (årligen från 2026)
- utvärdera alternativa vägar till lärarexamen, (2031) och
- utvärdera hur universitet och högskolor har reformerat utbildningsinnehållet i lärarutbildningarna, särskilt när det gäller kognitionsvetenskap och grundläggande läs- och skrivinlärning (följa från 2026, redovisning 2031)

De två första delarna innebär att lärosätena dels kommer att utvärderas i termer av progression i samverkan med varandra och med kommuner och dels kommer att behöva bidra i en nationell dimensioneringsprognos.

I det generella regleringsbrevet till samtliga lärosäten framgår att

Universitet och högskolor ska samverka så att utbildningsutbudet och dimensioneringen av förskolläro- och lärarutbildningar svarar mot studenternas efterfrågan och skolhuvudmännens behov på regional och nationell nivå, samt ger förutsättningar för lärarutbildning med hög kvalitet och ett bättre resursutnyttjande. För att möjliggöra ett utbud av förskolläro- och lärarutbildning i hela landet ska lärosätena samverka både med andra lärosäten och med kommuner, bl.a. i form av lärcentrum.

Universitet och högskolor ska redovisa vilka lärarutbildningar inklusive inriktningar och undervisningsämnen som berörs av samverkan samt vilka lärosäten och kommuner de samverkat med.

Lärosätena ska också redovisa pågående och planerade förändringar i utbildningsutbudet med prognos för kommande tre år avseende dimensionering av utbildningsutbud med bedömning av antal helårsstudenter redovisat per lärarutbildning, inriktning, och undervisningsämne. Det ska framgå hur utbildningsutbudet svarar mot det behov som, efter dialog med skolhuvudmännen, bedömts finnas regionalt samt hur samverkan ger förutsättningar för lärarutbildningar med hög kvalitet och ett bättre resursutnyttjande.

I arbetet med redovisningen ska lärosätena föra dialog med

Universitetskanslersämbetet och lämna uppgifter enligt myndighetens anvisningar.

Lärosätena ska också särskilt beskriva hur samverkan fungerar och om det finns behov av regelverksförändringar eller andra åtgärder för att underlätta och stärka samverkan.

Regeringen har också gett ett samordnat uppdrag om kartläggning av små ämnen inom ämneslärarutbildning regionalt, och identifiera var kritisk massa sannolikt inte kommer att uppnås. Lärosäten som har ansvar för kansli inom de fem ULF-noderna har också fått i uppdrag att samordna kartläggningen (Göteborgs universitet, Linköpings universitet, Malmö universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet), men det kommer att kräva samordning dels med övriga lärosäten inom respektive region och dels med varandra.

De fem lärosätena åläggs att

stödja och samordna en kartläggning av lärosäten med lärarutbildningar inom en region, där samverkan kan ske både inom och utanför regionen. Av kartläggningen ska framgå de undervisningsämnen eller ämnesområden för vilka det finns en stor risk att dessa inte kan anordnas till följd av ett minskat antal studenter i och med de skärpta tillträdeskraven till vissa lärarutbildningar som införs höstterminen 2027.

Vidare ska det i kartläggningen ingå att inventera vilket behov av stöd som finns för dessa små ämnen. Universitetet ska senast den 15 oktober 2026 redovisa lärosätets bedömning av behovet av stöd för små ämnen

Fortsatt arbete från SUHF och dess syfte

Mot bakgrund av ovanstående bakgrund är det angeläget för SUHF att fortsätta arbetet med ökat samarbete och samordning av lärarutbildning mellan lärosäten och att detta får konkret verkan. Fokus bör även fortsatt ligga på ämneslärarutbildning, men även samarbete och samordning av andra lärarutbildningar bör ingå i arbetet utifrån beroenden och liknande utmaningar.

Syftet med arbetet är främst att stödja lärosätena som har lärarutbildning att bedriva högkvalitativ lärarutbildning under förändrade förutsättningar i och med de nationella förändringarna. Det syftar också till att bidra till förbättrade bedömningar av dimensionering för att möta kompetensbehovet av lärare med olika inriktningar på lokal, regional och nationell nivå samt att främja att ett sektorsperspektiv är väl integrerat i sådana bedömningar. För att

nå detta syfte är avsikten också att aktivt främja ökat samarbete och samordning mellan lärosäten och förbättrad samverkan med skolhuvudmännen.

Förslag till delprojekt i SUHF:s fortsatta arbete för att främja samarbete och samordning av lärarutbildning

Framtagande av underlag i syfte att underlätta samordning av ämneslärarutbildningars struktur och inriktningar samt främja likvärdiga och tydliga villkor för samarbete

Inom detta område föreslås följande tre delprojekt.

1. Ta fram ett ramverk för studiegångar och principer för kursupbyggnad. (Färdigställs under 2026)
2. Ta fram ett stödmaterial med modeller för samarbete, inklusive hur avtal kan konstrueras. (Färdigställs under 2026)
3. Fördjupa kartläggningen av KPU och utifrån dialog identifiera hur ökad samordning skulle kunna organiseras (2026).

För att ge lärosätena underlag för att minska komplexiteten och i högre grad beskriva och strukturera sina utbildningar i liknande termer vore det fördelaktigt om den strukturella variationen kunde begränsas och uppbyggnaden beskrivas i liknande termer som ger uttryck för de pedagogiska val och överväganden som ligger bakom. Genom att tydliggöra/standardisera vissa sätt att beskriva utbildningarna och minska mängden olika val vid olika lärosäten kan även jämförbarheten och därmed möjligheten till samtal om dimensionering, både regionalt och nationellt inom såväl olika ämnen och för ämneslärarexamen som helhet. Ett sådant ramverk skulle kunna utgå från olika pedagogiska val för hur utbildningsplanen byggs upp med avseende på utbildningsvetenskaplig kärna, VFU och ämnesstudier och/eller olika principer för att bygga upp kurser i förhållande till examensmålen och hur progression ser ut i utbildningsplanen. Ett sådant ramverk kan bygga på analys av nuvarande utbildningsplaner, förslag i utredning och proposition och dialog med lärosäten som kommit långt i sin planering.

Det finns etablerat samarbete mellan ett antal lärosäten redan idag som kan utgöra grund för hur stabila villkor för samarbete kan byggas upp. Med ett underlag som visar på modeller för samarbete, hur avtal kan konstrueras med ekonomiska villkor och ansvarsfördelning minskas trösklar och möjliggör att avpassa olika samarbeten utifrån syften så som kompetensförsörjning, studentutbyte och ansvarsfördelning av kvalitetsansvar och genomförande. Detta kan vara relevant även för andra program än ämneslärarutbildning. Även erfarenheter från andra områden, så som professionsutbildningar inom hälso- och sjukvård kan bidra med erfarenheter, enligt vad Tham och Humble (2025) föreslår.

Koordinering av regional dialog och fortsatt utveckling av regionalt samarbete och samordning

Inom detta område föreslås två delprojekt.

1. Undersöka förutsättningar för förstärkt regionalt samarbete, i första hand i respektive ULF-nod. (Återrapporteras 2026)
2. Gemensamt arbete kring metod, standard och kvalitetssäkring i processer för att göra de treåriga prognoserna över den egna dimensioneringen, samt visa på möjliga former

för samråd mellan lärosätena regionalt och nationellt, som regeringen kräver. (initieras 2026)

En viktig arena för samarbete är regional samordning. Här finns i olika hög grad samarbete etablerat och det är inte entydigt vilka relevanta regioner är. Sedan 2025 finns nationellt samarbete etablerat inom ramen för nationellt ULF-avtal med fem regionalt avgränsade noder, som också har stort överlapp med lärosätessamarbeten så som lärosäten syd, nord och väst. En väg framåt kan vara att stärka samarbete inom ramen för samma noder utifrån dialog med respektive gruppering av lärosäten kring intresse och förutsättningar.

I likhet med behoven som identifierats för hälso- och sjukvårdsutbildningar behövs möjlighet till nationell dialog för att konkret dryfta vägval, dimensionering och tolkningar av ramverk. En nationell arena finns i form av Lärarutbildningskonventet, men konventet har ett mer öppet fokus med utbyte. En nationell plattform, till exempel kopplad till noder av regionalt samarbete skulle kunna erbjuda en mer strukturerad dialog med ett mindre antal parter. Men en konkret utformning behöver identifieras och avgöra frågor så som lämplig nivå som lärosätena är representerade för effektiv sådan dialog. Syftet skulle vara att bidra till proaktiv koordinering och mål att välja liknande lösningar vid olika lärosäten när så är möjligt.

Initiering av nationella plattformar och processer som kan stödja utvecklingen

Inom detta område föreslås tre delprojekt

1. Undersöka förutsättningar för och ge förslag på etablering av en kompletterande nationell plattform för koordinering och dialog mellan lärosätena. (initiering och ev etablering 2026)
2. Identifiera möjliga former för och driva en process för nationellt VFU-avtal (initieras 2026, färdigställs under 2027)
3. Ta fram en färdplan för successivt fördjupat samarbete om lärarutbildning. (Samtal initieras 2026, första version färdigställd 2027)

Hur samarbetet med skolhuvudmän om VFU ser ut har stor variation i ett nationellt perspektiv och det finns överlapp mellan olika lärosätens placeringar. Detta identifieras i SOU 2024:81 som ett problem, men inga förslag till förändring läggs. Det vore värdefullt om det går att få en nationell överenskommelse till stånd, både vad gäller standarder, kommunikationsvägar och till exempel ekonomisk ersättning. Utifrån att det finns goda erfarenheter från framtagandet av nationellt ULF-avtal kanske tiden är mogen för en liknande dialog vad gäller VFU, inte minst därför att det finns ambitioner att koppla samman samverkan kopplat till praktisknära forskning inom ULF med samverkan kopplat till VFU, så som görs inom sjukvårdsområdet. Som ett första steg behöver en möjlig process dryftas och förankras med såväl lärosäten som skolhuvudmän nationellt.

Norberg och Holmström (2025) liksom SOU 2024:81 och Hedin och Fredriksson (2025) lyfter fram både betydelsen av KPU för lärarförsörjning särskilt inom vissa ämnen som problematiken i hur dimensioneringen avgörs. Situationen kompliceras av att KPU finns i ett flertal olika versioner med olika förutsättningar, studietakt och omfattning och i liknande former för andra grupper med VAL och ULV. En utvärdering av försöksverksamheten KPU 60/75 är planerad till 2027 (UKÄ 2025). Det vore dock önskvärt att klarlägga förutsättningar för samordning, bland annat kring dimensionering, förutsättningar för utbildningen och tolkning av behörighet, samt tolkning av kvalitetsfaktorer redan innan en sådan utvärdering är gjort.

Ett mer omfattande samarbete behöver växa fram organiskt och stegvis, även om vissa pusselbitar kan falla på plats enligt ovan. Det krävs både vilja och gemensam riktning för att kunna ha överblickbar utveckling och dialog om vilka lösningar som bli bra för såväl lärosäten som studenter och avnämare. En dialog om en sådan utveckling skulle kunna göras i form av en färdplan för ambitionsnivå och delsteg, som också successivt kan ges mer tydlighet i likhet med hur SUHF arbetat inom andra områden, som till exempel öppen vetenskap.

Samordning och dialog mellan olika aktörer i uppdraget

Samtliga uppdrag behöver genomföras i dialog med rektorer vid berörda lärosäten, med ansvariga på lärosätetsnivå för lärarutbildning, samt på nationell nivå i samarbete med lärarutbildningskonventet och relevanta delar av SUHF, så som expertgruppen för lärarutbildning. Det är också önskvärt med en dialog med UKÄ angående deras utvärderingsuppdrag.

Utgångspunkten för arbetet föreslås vara expertgruppen för analys och dess resurser, men givet komplexiteten och engagemanget från många oberoende aktörer kommer arbetet till sin natur inte att vara hårt sammanhållet utan lämnar utrymme för kontextuella bedömningar och olika lösningar. Det är dock stor fördel om utvecklingen kan ske i konstruktiv dialog mellan olika aktörer, med en strävan till gemensamma övergripande prioriteringar och i lojalitet med sektorns förutsättningar att erbjuda en högkvalitativ lärarutbildning på sikt snarare än kortsiktig suboptimering. Det är också viktigt med respektive lärosätets interna dialog och att det om möjligt finns en beredskap att vid behov anpassa intern organisation och processer för att kunna öka möjligheterna till samordning och nationellt ansvar.

Referenser

Hedin, K. och Fredriksson, A. (2025). *När fler ska bli behöriga lärare – möjligheter att utveckla KPU*. Näringslivets skolforum.

SOU 2024:81. *Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning*. Regeringskansliet, Stockholm.

Norberg, C. och Holmström, O. (2025) *Lärosätessövergripande samarbete kring ämneslärarutbildning*. SUHF oktober 2025.

Tham, K. och Humble, A. (2025). *Samarbete mellan lärosäten kring professionsutbildningar inom hälso- och sjukvård*. SUHF oktober 2025

UKÄ (2025). *Utvärdering av försöksverksamhet med förkortad KPU*. Universitetskansleämbetet 2025:17.